
KILDER TIL EMNET

DANMARKS TILBLIVELSE

Historie, 1g /EB

1. Andersen, HC: I Danmark er jeg født (1850)
2. Adam af Bremen om Danmark og Otto (1070)
3. Ebdrup, Niels: Sagnomspunden vikingeby fundet (videnskab.dk, 28. juni 2012)
4. Ibn Fadlan: Vikingerne ved Volga (ca. 921-922)
5. De fem Roskildeskibe
6. Angrebet på Lindisfarne (2 in 1)
7. Danelagstraktaten
8. Sven Tveskægs erobring af England
9. Widukind: Haralds overgang til kristendommen

I Danmark er jeg født. Digt af H.C. Andersen

1. I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme,
der har jeg rod, derfra min verden går;
du danske sprog, du er min moders stemme,
så sødt velsignet du mit hjerte når.
Du danske, friske strand,
hvor oldtids kæmpegrave
stå mellem æblegård og humlehave.
Dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!

2. Hvor reder sommeren vel blomstersengen
mer rigt end her ned til den åbne strand?
Hvor står fuldmånen over kløverengen
så dejligt som i bøgens fædreland?
Du danske, friske strand,
hvor Dannebrogen vajer -
Gud gav os den - Gud giv den bedste sejer! -
Dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!

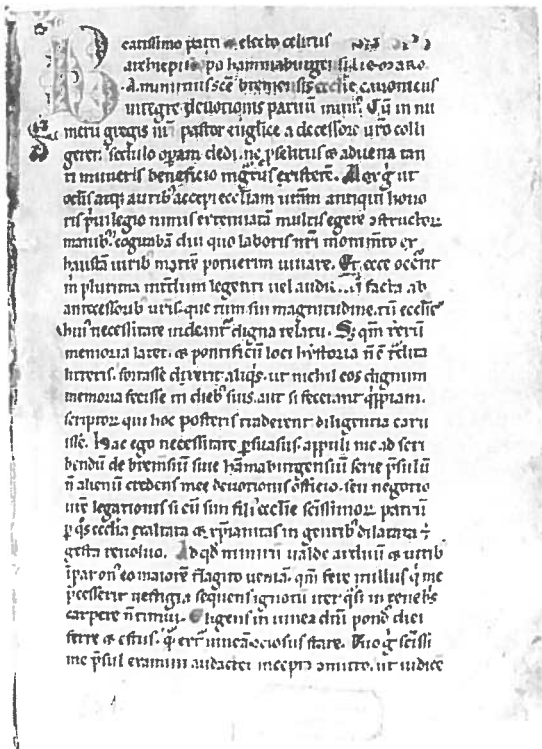
3. Engang du herre var i hele Norden,
bød over England - nu du kaldes svag;
et lille land, og dog så vidt om jorden
end høres danskens sang og mejselslag.
Du danske, friske strand,
plovjernet guldhorn finder -
Gud giv dig fremtid, som han gav dig minder!
Dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!

4. Du land, hvor jeg blev født, hvor jeg har hjemme,
hvor jeg har rod, hvorfra min verden går,
hvor sproget er min moders bløde stemme
og som en sød musik mit hjerte når.
Du danske, friske strand
med vilde svaners rede,
I grønne øer, mit hjertes hjem hernede!
Dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland.

H.C. Andersen, 1850.

Kilde: Adam af Bremen om Danmark og Otto

Billedtekst: Håndskrift med Adam af Bremens krønike. Kilde: Armin P

Kildeintro:

Magister Adam var leder af domstolen i Bremen, hvor han omkring 1070 skrev værket "De hamburgske ærkebispers historie og Nordens beskrivelse."

Adam har måske selv rejst i Danmark, men under alle omstændigheder har han "interviewet" den danske konge Sven Estridsen (1047-1076).

Adam ser det som sin opgave at beskrive den store betydning, ærkesædet havde haft for Nordens kristning. Dele af værket må desuden ses som en slags rejsehåndbog for kommende missionærer i den nordiske missionsmark.

Kildetekst:

"Jyllands bredde er temmelig stor ved Ejderen, men derfra indsnævres det lidt efter lidt ligesom en tunge til den spids, der hedder Vendsyssel; dér ender Jylland. Derfra er den korteste overfart til Norge. Jordbunden dér er gold; med undtagelse af de strækninger, der ligger nær floden, ser det nærmest alt sammen ud som en ødemark, et saltland og en vældig ørken. Vel vrimer enhver egn i Germanien skrækkelig af dybe skove, men Jylland er dog endnu mere skrækindjagende end andre egne, og det skys (=red.: man søger at undgå) tillands på grund af manglen på afgrøde, tilvands på grund af sørøvernes angreb.

Det befindes knap dyrket på noget sted og er knap egnet til menneskelig bosættelse. Hvor derimod havarme skærer sig ind, dér rummer det meget store byer. Dette land gjorde kejser Otto engang statskyldigt og delte det i 3 bispedømmer. Det ene oprettede han i Slesvig, som også hedder Hedeby, og som beskylles af en arm af det barbariske hav; indbyggerne kalder den Slien, hvoraf byen også har sit navn. Fra den havn plejer skibe at udgå til Slaverland, Sverige og Semland, ja lige til Grækenland. Det andet bispedømme oprettede han i Ribe, hvilken by omgives af en anden flod, som strømmer ind fra oceanet, og hvorigennem skibene styrer ud til Frisland eller i hvert fald til England og vort Sachsen. Det tredje bispedømme skulle efter hans ønske være i Aarhus; denne by skilles fra Fyn ved et meget smalt bælte, som kommer ind fra Østersøen og strækker sig i lange

bugtninger mod nord mellem Fyn og Jylland op til byen Aarhus. Fra den sejler man til Fyn eller Sjælland eller til Skåne eller helt op til Norge...

Når man sejler forbi danernes øer, åbner der sig en ny verden for en i Sverige og Norge, som er to meget vidtstrakte riger mod nord og endnu er næsten ukendte for vor verden. Om dem har den meget kyndige danerkonge fortalt mig, at Norge knap kan gennemrejses på en måned, mens Sverige ikke lader sig gennemrejse på to måneder."¹

Opgaver:

1. Hvilke HV-spørgsmål kan kilden svare på? Skriv spørgsmålene færdig - gerne flere af det samme slags! 😊
 - a. Hvem...?
 - b. Hvornår...?
 - c. Hvor...?
 - d. Hvorhen...?
 - e. Hvad...?
 - f. Hvordan...?
 - g. Hvorfor...?
2. Vælger I at stole på Adam af Bremens fortælling eller dele af den? Hvis ja, hvorfor – hvis nej, hvorfor ikke?
3. Hvad kan vi bruge kilden til, når vi arbejder med vikingetiden i Danmark?
4. Undersøg billedillustrationen ved siden af teksten - Hvad kan vi bruge den til?!?

¹ Fra: Sørensen, C. H. 1996: *Vikinger og togter*. Gyldendal. S. 61 - <https://natmus.dk/museer-og-slott/nationalmuseet/undervisning-paa-nationalmuseet/undervisningsmaterialer/ungdomsuddannelserne/danmarks-oldtid/kilder/adam-af-bremen-om-danmark-og-otto/>

Sagnomspunden vikingeby fundet

De første danske kongers skjulte magtcentrum er sandsynligvis dukket op af mulden i Nordtyskland. Dansk ledede arkæologer har højst overraskende fundet omkring 200 huse og bunker af våben.

Det er fortrinsvis unge arkæologer, der står bag udgravningen af den sagnomspundne vikingeby Sliasthorp. (Foto: Aarhus Universitet)

[Niels Ebdrup, Journalist](#)

28 juni 2012

Danske arkæologer mener, at de har fundet resterne af den sagnomspundne vikingeby Sliasthorp ved Schlei-fjorden i Nordtyskland.

Ifølge gamle skrifter fra 800-tallet fungerede byen som de første skandinaviske kongers magtcentrum. Men historikere har været i tvivl, om Sliasthorp overhovedet eksisterede. Den tvivl vakler nu, efterhånden som arkæologerne fra Aarhus Universitet gør det ene forbløffende fund i mulden efter det andet.

»Det her er meget stort. Overalt, hvor vi graver, finder vi huse – vi regner med, at der er omkring 200. Og de huse, vi har udgravet, var propfyldt med fund: perler, smykker, glasskår, økser, nøgler og pilespidser,« siger adjunkt i Forhistorisk Arkæologi ved Aarhus Universitet Andres Dobat, der opdagede byen.

En af de første skandinaviske byer

»Fundene understøtter vores fortolkning af, at byen tilhørte vikinge-eliten og havde betydning som et militærstrategisk centrum. Både Dannevirke og Hedeby – der er to af verdens største fortidsminder fra vikingetiden – kunne styres fra det her sted.«

»Vi er endnu ikke helt klar over pladsens betydning. Men vores udgravninger giver os allerede nu et helt nyt blik på blandt andet den militære organisation i vikingetiden og karakteren af de første byer i Skandinavien,« fortæller Andres Dobat.

Byen lå strategisk klogt

Fakta: Kong Godfred var danernes konge fra før 804 til ca. 810 - omkring 150 år før Gorm den Gamle.

Han er den første danske konge, som vi med sikkerhed ved har eksisteret. Det ved vi fra de frankiske årbøger, som kong Godfreds fjender mod Syd – karolingerne – skrev. Bøgerne redegjorde for magtforholdene i og omkring Karolingerriget.

Godfred var efter al sandsynlighed ikke den eneste konge i det område, der i dag er Danmark. Men vi ved, at loyale stormænd sikrede ham magten i Jylland og måske også det sydlige Norge.

De første skriftlige kilder til Danmarkshistorien – de frankiske rigsannaler fra 804 – fortæller, at Sliasthorp spillede en vigtig rolle i vikingetiden.

Den aggressive vikingekonge Godfred valgte nemlig at gøre byen til et militært magtcentrum ved grænsen af det tidlige Danske rige. Han ankom i begyndelsen af 800-tallet til den – på det tidspunkt – lille bebyggelse med sin hær og oprustede den til en militærstrategisk nøglelokalitet.

Stedet var nemlig placeret strategisk klogt:

- Det lange fæstningsværk **Dannevirke lå kun få hundrede meter sydpå**. Så var der brug for troppeforstærkninger ved grænsen til det karolingiske rige i Tyskland, kunne de hurtigt træde til fra Sliasthorp.
- Byens mange grubehuse kunne **lægge tag til krigerne i Kong Godfreds følge**. Så kongen kunne slå hårdt igen, hvis **Jylland blev angrebet af Karl den Store (742/747-814)**, der sad på magten i det, vi nu kender som Tyskland. Han stod i spidsen for en supermagt, som lige havde underlagt sig og tvangskristnet hele Nordtyskland, og som potentielt også kunne indtage Jylland.
- Med sin placering inde i fjorden Schlei, kunne **vikingskibe nemt transportere mandskab, våben og mad** til og fra byen.

Sliasthorp blev angrebet af krigere

Det lader til, at Kong Godfred gjorde klogt i at opruste for at forsvare sig i Sønderjylland. De arkæologiske fund bakker i hvert fald de skriftlige kilder op og viser, at kongens militære magtcentrum senere blev angrebet.

»Vi har fundet resterne af et meget stort langhus, der blev brændt ned på et tidspunkt i 900-tallet.«

Partisansøm er meget ubehagelige at træde på. Derfor er de blevet brugt i krig - åbenbart også i vikingetiden. (Foto: Aarhus Universitet)

»Huset var over 30 meter langt og 9 meter bredt, og i resterne af de stolper, der engang stod ved vægen og indgangen, fandt vi pilespidser og partisansøm. Det tyder på, at huset blev angrebet i en militærkonflikt og brændt ned,« fortæller Andres Dobat.

Kongen boede hos stormanden

Nedbrændingen og angrebet skete lang tid efter Kong Godfreds død. Men selv hvis han havde været i live, er det alligevel usandsynligt, at han var vidne til angrebet. Konger boede nemlig ikke fast i Sliasthorp. De var altid på farten.

Til daglig blev byen derfor efter al sandsynlighed administreret af områdets stormand, der boede i det flotte langhus.

Kong Godfred og hans efterfølgere indlogerede sig kun i Sliasthorp, når de havde ærinder i området.

Sliasthorp var elitens by

Kongen var ikke den eneste, der hyppigt kom og rejste fra vikingebyen. Byens indbyggertal voksede og faldt mange gange i løbet af året, alt efter om der var brug for håndværkere og soldater i området. Kun en udvalgt skare af den absolutte vikingelite boede i Sliasthorp i længere perioder.

Fakta: Sliasthorp betyder 'godset – eller byen – ved fjorden Slien'

De nye arkæologiske fund viser, at byen blev brugt i 300 år fra omkring 700 til 1.000.

I byen har arkæologerne indtil videre gjort over 500 metalfund. De har fundet smykker, rideudstyr og våben – blandt andet knive og pilespidser.

På pladsen findes resterne af omkring 200 grubehuse, der blev brugt som sæsonboliger. Desuden har arkæologerne opdaget et stort langhus og 10 lidt mindre.

Andres Dobat vurderer ud fra husenes indretning og bygningsstil, at de fleste bygninger i byen kun blev brugt enkelte uger i året. Nogle gange var der 100 mennesker i byen, andre gange måske over 1.000.

»Vi er i før-kristen tid. Så det kan tænkes, at man samlede mennesker i husene, når de skulle afholdes offerfester, politiske stormøder, militære samlinger, eller hvis der skulle laves noget på Dannevirke,« siger Andres Dobat.

Alt det beskidte var i Hedeby

Derfor var Sliasthorp, der var på størrelse med 14 fodboldbaner, ikke så stor som den nærliggende Hedeby, der bredte sig over omkring 50 fodboldbaner.

»I vikingetiden var alt ikke samlet i én by. Håndværkere, markedsplads og alt det andet beskidte var i en by for sig. Eliten – de religiøse overhoveder og militæret – befandt sig derimod tilbagetrukket i en anden by. Så den regionale elite boede ikke i Hedeby. Den sad fem kilometer væk. «

»Med vores undersøgelser får vi med andre ord også et helt nyt syn på de allertidligste byers anatomi. Og den adskiller sig meget markant fra, hvad vi ser i middelalderen og i dag,« fortæller Andres Dobat.

Historiker: Det er interessant

Fakta: Det lader til, at **Dannevirke blev bygget af mænd, der boede i Sliasthorp.**

Arkæologiske dateringer viser nemlig, at Sliasthorp og Dannevirke voksede sig store i de samme år. Kong Godfred oprustede sandsynligvis i området, for at sikre sin militære alliance i Skandinavien mod den karolingske trussel fra Tyskland.

Dannevirke og Sliasthorp blev altså bygget for at sikre et militært sammenhold – ikke en landegrænse som dem, vi kender i dag.

I vikingetiden havde de nordiske konger nemlig ikke klart definerede riger. De var snarere krigere og politikere, der formåede at skabe alliancer mellem regionale stormænd.

Blandt historikere vækker de nye arkæologiske fund også interesse. Lasse Christian Arboe Sonne er ph.d. i vikingetidshistorie og ekstern lektor ved Saxo-Instituttet, Københavns Universitet.

»Hvis Andres Dobat har fundet en kongsgård i det område, er det helt sikkert interessant – særligt hvis byen kan knyttes til Hedeby. Fra vikingebyen Birka ved Stockholm kender vi nemlig en lignende model. Der lå den store by på en ø for sig, og på nabøen lå en kongsgård, hvorfra byen kunne kontrolleres.«

»Historikere og arkæologer har diskuteret, hvorvidt købmænd selv grundlagde vikingetidens byer – eller om et stormandsmiljø stod bag. Hvis Andres Dobats tolkning af fundene er rigtig, tegner de – sammen med bl.a. Birka – et billede af, at stormænd var indblandet, og at store vikingebyer ikke bare opstod af sig selv,« siger Lasse Christian Arboe Sonne.

Sliasthorp var kimen til Hamburg

Dateringer viser da ganske rigtigt også, at Sliasthorp blev opført omkring 100 år før Hedeby. Derfor kan den nyopdagede by sagtens være det sted, hvorfra købmandsbyen blev planlagt.

Andres Dobat mener, at det kan være et tegn på, at hele byudviklingen i den nordtyske/sønderjyske region begyndte med Sliasthorp.

Bebyggelsen, vi har fundet, er den eneste i egnen, der passer perfekt med det, de skriftlige annaler fortæller om Sliasthorp. Nemlig, at der var en magtbase bag Dannevirke.

Andres Dobat: »Det her er fælles europæisk historie. Vi har faktisk fundet rødderne til det, der i dag er Hamburg.«

»Da vikingerne byggede den her by og Hedeby, var de en forløber for Slesvig, der i den tidlige middelalder blev den store handelsby i regionen. Slesvig var igen forløber for Lübeck, der i dag er blevet afløst af Hamburg. Vi graver ved verdensøkonomiens rødder,« siger Andres Dobat.

Gravearbejdet fortsætter. Siden Andres Dobat fandt de første genstande med sin metaldetektor i 2003, har der været to udgravninger – i 2010 og 2011.

Senere på sommeren rejser graverholdet, der også tæller arkæologer fra universiteterne i Harvard, Cambridge og Paris, igen til det spændende område ved byen Füsing, 30 kilometer syd for den dansk-tyske grænse.

Ibn Fadlan: Vikingerne ved Volga (921-922)

Skriv til hvert afsnit et HV-spørgsmål, som kan besvares efter at have læst afsnittet. Efter spørgsmålet skriv 2-3 stikord/nøgleord fra kilden, der SKAL være med i en korrekt besvarelse (efter jeres mening).

Roller:

1. **Oplæser** (læser afsnittet, mens Professoren tjekker, at man ikke læser for langt!)
2. **Journalist** (formulerer et HV-spørgsmål om afsnittets indhold)
3. **Låsesmed** (finder 2-3 stikord)
4. **Professor med 3 Ph.d.er** (tjekker, at man ikke læser for langt + holder styr på WORD-online-dokumentet på gruppekanalen + skriver både spørgsmålet og stikordene ned)

Rollerne roteres alfabetisk.

1. "Jeg så ar-rus...":
 - a. HV-spørgsmål:
 - b. 2-3 stikord:
2. "Hver af deres kvinder...":
 - a. HV-spørgsmål:
 - b. 2-3 stikord:
3. "De er de mest skidne...":
 - a. HV-spørgsmål:
 - b. 2-3 stikord:
4. "De er nødt til at vaske...":
 - a. HV-spørgsmål:
 - b. 2-3 stikord:
5. "Så snart deres skibe var kommet til...":
 - a. HV-spørgsmål:
 - b. 2-3 stikord:
6. "Hvis en af dem bliver syg...":
 - a. HV-spørgsmål:
 - b. 2-3 stikord:

Afsluttende kreativ opgave:

- hele gruppen skal I gang: I skal arrangere to collager af helt almindelige fysiske genstande, der findes i jeres nærhed – på værelset, i køkkenet, i huset, i haven, i skuret, osv. Billedet skal fortælle noget om og knyttes til Ibn Fadlans vikinger. Overvej, hvilke forklaringer hører til collagerne!

- når I har arrangeret collagerne, skal I tage et billede af hver og indsatte dem i det google-slides-dokument, hvis link står lige her – (find jeres gruppenummer først!):

https://docs.google.com/presentation/d/1VWApSTh_uytatQOb2oqJqXVc8JM0qC_iZkrdoY1bnkg/e dit?usp=sharing

Ibn Fadlan om vikingernes (ar-rus') skikke, ca. 921-922

Kildeintroduktion:

Et af de ældste vikingeportrætter stammer fra den arabiske diplomat og rejsende Ibn Fadlan. Han var medlem af en delegation, der i 921-922 blev sendt fra kalifatets hovedstad i Bagdad til Volgaområdet i det nuværende Rusland. Efter hans hjemkomst nedfældede Ibn Fadlan sine oplevelser, hvor blandt andet mødet med et folk han kalder "Rus" havde gjort særligt indtryk. Dette folk var formentlig nordiske vikinger på handelsrejse ved Volga.

I malende og underholdende vendinger beskriver Ibn Fadlan de, i hans øjne, mærkværdige vikinger, og han bidrager med værdifulde kulturelle oplysninger, som ofte ikke er til stede i de kristne kilders beskrivelser af vikingerne. Vikingerne beskrives som usofistiskerede, vulgære og uhygiejniske. De har tatoveringer fra hals til fingernegle, de har en meget frivolt omgang med hinanden, og deres personlige hygiejne er nærmest ikke-eksisterende.

Jeg så ar-rus[1], da de var kommet dertil på deres handelsrejser og havde slået sig ned ved floden Atul[2]. Ikke har jeg set folk med mere fuldkommen legemsbygning end dem. De er [høje] som daddelpalmer og rødmossede. De bærer ikke qurtaqer[3] og heller ikke kaftaner[4]. Men deres mænd bærer en klædning, som dækker den ene halvdel af kroppen, mens den ene hånd stikker frit ud af den.

Hver af dem har en økse og et sværd og en kniv, og han skiller sig aldrig fra noget af det, vi har nævnt. Deres sværd er brede og flade og riflede og efter frankisk mønster. Fra fingerspids til hals har hver af dem en samling træer, figurer og lignende.[5]

Hver af deres kvinder har på sit bryst en beholder som er bundet fast og er af jern, af sølv, af kobber eller af guld, alt efter størrelsen og værdien af mandens formue. På hver beholder er der en ring, i hvilken der er en kniv, som også er bundet fast på brystet. Om halsen har de halsringe af guld og sølv. For når manden er ejer af ti tusinde dirhemer[6] laver han en halsring til sin hustru. Når han har tyve tusinde dirhemer, laver han to halsringe. Og på den måde får hustruen en ny halsring for hver titusinde dirhemer, som manden øger sin formue med. Således har en enkelt af dem ofte mange halsringe om halsen. Det bedste smykke er den grønne glasperle af sand, som er på skibene. De strækker sig meget vidt for at få fat på dem, køber en perle for en dirhem og binder perlerne sammen til halsbånd til deres kvinder.

De er de mest skidne af Guds skabninger. De gør sig ikke rene efter [at have udtømt] ckskrementerne og ikke efter at have ladet vandet, og de vasker sig ikke efter sædudtømming. De vasker heller ikke deres hænder efter måltidet. Ja, de er som vildfarne æsler. De kommer fra deres land, og lægger deres skibe til langs Atul, som er en stor flod og bygger på dens bred store huse af træ. I et hus samler de sig ti eller tyve personer, eller færre eller flere. Hver af dem har en bænk som han sidder på, og sammen med ham sidder de smukke piger[7], som er bestemt for købmændene. Og han har omgang med sin pige, mens hans kammerater ser ham. Ofte hænder det, at de alle er i gang med dette, den ene for øjnene af den anden, og der kommer en købmand for at købe en pige af en af dem. Han møder ham så, mens han har samleje med hende, og han lader hende ikke være, førend han har nået sin hensigt.

De er nødt til at vaske deres ansigter og hoveder hver dag i vand, som er så skident og urent, som det er muligt. Det foregår således: Pigen kommer hver morgen tidligt og har et stort fad vand med. Dette rækker hun til sin herre og så vasker han sine hænder, ansigt og hår deri, han både vasker det og kæmmer det i karret. Derpå snyder han næsen og spytter i det. Der bliver ikke noget skidt tilbage, som han ikke får med i vandet. Når han så er færdig med hvad der er nødvendigt, bærer pigen karret til hans sidemand, og han gør det samme som kammeraten har gjort. Hun holder ikke op med at bære det fra den ene til den anden, førend hun har ladet det gå på omgang til alle, som er i huset, idet hver af dem snyder næsen, spytter og vasker sit ansigt og hår deri.

Så snart deres skibe var kommet til ankerpladsen gik hver af dem i land, havde brød, kød, løg, mælk, nabid[8] med sig og gik hen til en høj træstøtte med et ansigt som ser ud som et menneskeansigt. Rundt omkring den er der små figurer, og bag disse figurer høje træstøtter, som er sat ned i jorden. Han går så hen til den store figur, kaster sig på jorden og siger: "O min Herre, jeg er kommet langvejs fra med så og så mange piger - her opregner han alle de varer han har taget med - jeg kommer nu til dig med denne offergave." Derpå lægger han det han har med sig foran træstøtten. "Jeg ønsker, at du skaffer mig en købmand som har mange dinarer og dirhemer, og som køber af mig således som jeg ønsker, og som ikke siger mig imod." Så går han væk. Og hvis handelen går trægt for ham, og tiden trækker ud, går han tilbage med yderligere en eller to offergaver. Bliver hans forhavende vanskeligt, bærer han en offergave til hver af de små figurer og ber dem om forbøn, idet han siger: "Disse er vor Herres hustruer, døtre og sønner." Så bønfalder han længe den ene figur efter den anden, idet han beder til den og vil have den til at gå i forbøn for sig og ydmyger sig for den. Ofte går handelen let for ham, så han får salg i stand. Da siger han: "Min Herre har opfyldt mit behov, nu er det min pligt at gengælde ham." Så går han hen til nogle får eller noget kvæg og dræber det. Noget af kødet giver han som almisser. Resten bærer han hen og kaster det mellem den store træstøtte og de små, som er rundt om den. Hovedet af kvæget og fårene hænger han på den træstøtte, som er sat ned i jorden. Og når det bliver nat, kommer hundene og æder det hele. Han som har udført dette siger da: "Visselig har min Herre behag for mig og har spist min offergave."

Hvis en af dem bliver syg, slår de et telt op for ham et stykke borte. I det lægger de ham og lader ham få noget brød og vand med sig. Men de kommer ham ikke nær og snakker heller ikke med ham. Ja, de besøger ham ikke engang i hele den tid han er syg, især ikke hvis han er en ubetydelig mand eller en træll. Når han bliver rask og står op, går han tilbage til dem. Og hvis han dør, brænder de ham. Men hvis han er en træll, overlader de ham til sig selv, så hundene og rovfuglene æder ham. Når de griber en tyv eller en røver går de med ham til et højt og tykt træ, binder et solidt reb rundt om halsen på ham og hænger ham op i det, hvor han bliver, til han bliver revet sonder af vind og vejr.

Noter:

[1] Begrebet ar-rus eller rus findes i en række samtidige arabiske kilder. Betegnelsen betyder formentlig nordiske vikinger.

[2] Atul: Volga.

[3] Qurtaq: arabisk klædningsstykke.

[4] Kaftan: arabisk klædningsstykke.

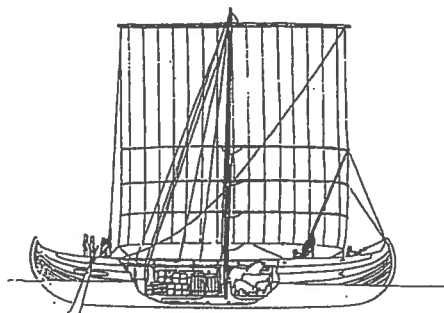
[5] Formentlig tatoveringer.

[6] Dirhem: arabisk solvmønt.

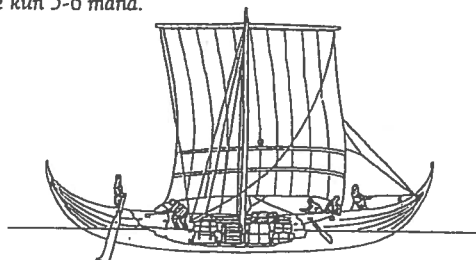
[7] Trælkvinder.

[8] Nabid: arabisk rusdrik, her hentydes måske til ol/mjød.

De fem Roskildeskibe.

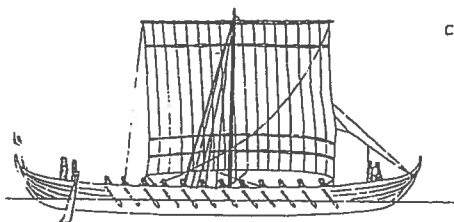

a) Havgående handelsskib (måske kildernes »knarre«).
Mål: $16,3 \times 4,5$ m
Lasteevne: 15-20 tons
Bemanning: ukendt – måske kun 5-6 mand.

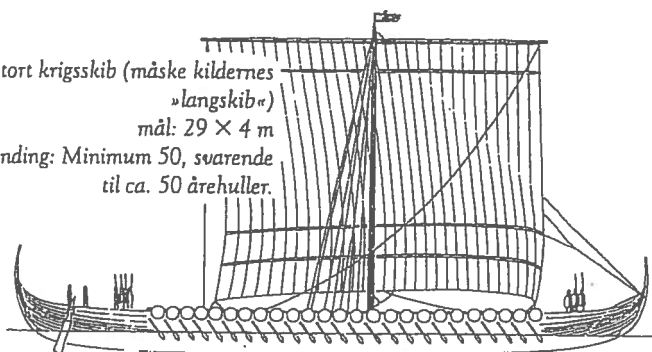
c) Lille krigsskib.
Mål: $17,4 \times 2,6$ m
Bemanning: Minimum 24 mand
svarende til 24 årehuller.

b) Kystgående handelsskib.
Mål: $13,8 \times 3,4$ m
Lasteevne: 5 tons
Bemanning: Ukendt – måske kun 3-4 mand.

e) Småbåd (fiskerbåd?)
Mål: $11,6 \times 2,5$ m

d) Stort krigsskib (måske kildernes »langskib«)
mål: 29×4 m
Bemanning: Minimum 50, svarende til ca. 50 årehuller.

Roskildeskibene går for at være blandt Danmarks virkelige nationale klenodier, men faktisk skal der sættes et spørgsmålstegn ved danskheden. To er nemlig bygget af fyrretræ – som ikke fandtes i Danmark i vikingetiden – de er sandsynligvis norske og årringsvariationerne i ét (det store krigsskib) viser, at det er bygget i de nordiske vikingekolonier i Irland. (eller kan der være tale om importeret træ?)

Kilde 27: Lindisfarne

Angrebet på Lindisfarneklostret i Nordengland den 8. juni 793 er det mest berømte af alle vikingeoverfald. Det er nemlig det første konkrete togt, man hører om i de skriftlige kilder. For eftertiden har det derfor markeret vikingetidens begyndelse.

Alkuin af York, en engelsk præst, der i en årrække fungerede som den frankiske kejser Karl den Stores rådgiver, kommenterede i et par breve angrebet. Det første er en skrivelse direkte til klosterets munke:

Hedningerne har besudlet de hellige ting, viede til Gud, og udgydt hellige mænds blod i omgangen omkring alteret, lagt huset, til hvilket vor fortrosthed er knyttet, øde og i Guds tempel trampet på de hellige mænds legemer, som var det skam på gaden ... Når vor herre kong Karl vender hjem efter med Guds miskundhed at have undervundet fjenderne, har vi til hensigt med Guds bistand at mødes med ham. og hvis vi da kan udvirke noget til fordel for eder, hellige broder – hvad enten det drejer sig om drenge, som af hedningerne blev ført bort i fangenskab, eller om mulige andre af eders trængsler – vil vi med omhu sørge for, at de føres ud i livet.

Betænk, at i næsten 350 år har vi og vore forfædre boet i dette så smukke land, og aldrig tidligere er en så rædselsfuld gerning forekommet i Britannia som den, vi nu har været udsat for fra et hedensk folks side. Ej heller ville man have troet, at en sejlads af den art kunne forekomme.

I den angelsaksiske krønike – en samling af årbøger nedskrevet omtrent samtidig med begivenhederne, noteres under året 793:

Der kom frygtelige jærtegn over Northumberland, som fik befolkningen til at ryste af skræk. Der viste sig vældige lyn, og man så ilddrager flyve i luften. Disse tegn fulgtes hurtigt af stor hungersnød. Kort efter, den 8. juni samme år, hændte den ulykke, at hedninger hærgede Guds kirke på øen Lindisfarne, hvor de anrettede ødelæggelser ved plyndren og myrden ...

Kilde 39: Danelagstraktaten

Engang i løbet af 880'erne sluttede den engelske konge Alfred den Store (871-99) og den danske konge Guthrum (o. 870-90) en fredstraktat, som markerede

den foreløbige afslutning på mange års indbyrdes kampe og den formelle anerkendelse af modpartens herredømme: Alfreds styre i Wessex og Guthrums i Danelagen.

Traktaten, som er bevaret i tre afskrifter fra begyndelsen af det 12. århundrede, har givetvis eksisteret i to principielt ens versioner; men kun Alfreds udgave er bevaret (jf. paragraf 2 og 5).

Medens prologen og paragraf 1 og 5 tager sigte på forholdet mellem de to dele af England, omhandler paragraf 2, 3 og 4 primært forholdene i East Anglia – og dermed formentlig også i resten af Danelagen.

Prolog. Dette er den fred, som kong Alfred og kong Guthrum og hele den engelske nations råder og hele befolkningen i East Anglia er blevet enige om og har bekræftet med ed, for sig selv og deres undergivne, såvel de levende som de endnu ufødte, som ønsker vor eller Guds nåde.

1. Først angående vore landegrænser: op ad Themsen og så op ad Lea og langs Lea til dens kilde, så i lige linie til Bedford, så op ad Ouse til Watling Street.²

2. Dernæst, hvis en mand³ slås ihjel, vurderer vi en englænder og en dansker helt ens: til 8 halvmærk fint guld,⁴ med undtagelse af den frimand, der sidder på lejet jord,⁵ og deres⁶ frigivne;⁷ disse vurderes ligeledes til samme beløb, begge til 200 shilling.

3. Og hvis man anklager en kongsthegn⁸ for drab, skal han – hvis han tør rense sig selv ved ed – gøre det med 12 kongstegnere; hvis man anklager en mand, der er mindre formuende⁹ end en kongsthegn, skal han rense sig med 11 af sine ligemænd samt med én kongsthegn; og således i enhver sag, der drejer sig om mere end 4 »mancus«¹⁰ – og hvis han ikke tør,¹¹ skal han betale erstatning – tre gange mere end det indklagedes værdi.

4. Og at enhver skal møde med et vidne¹² ved køb af mennesker, heste eller okser.

5. Og vi bestremit alle den dag, vi aflagde ed, at hverken slaver eller frie uden tilladelse måtte gå over til hæren,¹³ lige så lidt som nogen af dem måtte gå til os. Men hvis det sker, at der er nødvendigt¹⁴ for nogen af dem at drive handel med os eller vi med dem – med kvæg eller varer – da skal det tillades på den betingelse, at der gives gidsler som bevis og pant på fred, så man kan vide, at »ryggen er fri«.

1. I den nyere forskning karakteriseres Guthrum underriden som den magtfulde enekonge, »hersker over Danmark og det halve England«; i andre tilfælde opfattes han blot som én ud af flere stærke vikingehøvdinge.

2. Oprindelig romervej, som forbandt London med Chester.

3. Hermed menes en både personligt og økonomisk fri mand.

4. Dette beløb, som svarede til 1200 shillings (à ca. 8 g sølv), var efter engelske forhold en meget høj sats.

5. Dvs. fæstebonden.

6. Dvs. danskerne.

7. Angivet med et rent nordisk udtryk: »lysyngon«.

8. Stormand – der både kan være dansk og engelsk – med højere rang end thegn. Men det vides ikke med bestemt, hvor fornem han var, og hvilke rettigheder og funktioner han havde.

9. Forskellen beror ikke kun på »rigdom«; der er tale om sandsforskel i bredere forstand (indflydelse, magt, prestige).

10. Pengebeløb: ca. 25 shilling.

11. Rense sig.

12. Handelen skal altså foregå offentligt – for at foregribe mistanke om f.eks. tyveri eller hælerivirksomhed og dermed hindre strid (jf. paragraf 5).

13. Dvs. den danske hær. Udtrykket skal dog næppe forstås direkte som den danske militærstyrke, men bredere: land under dansk herredømme. Den danske bosættelse i Danelagen var begyndt i 860'erne.

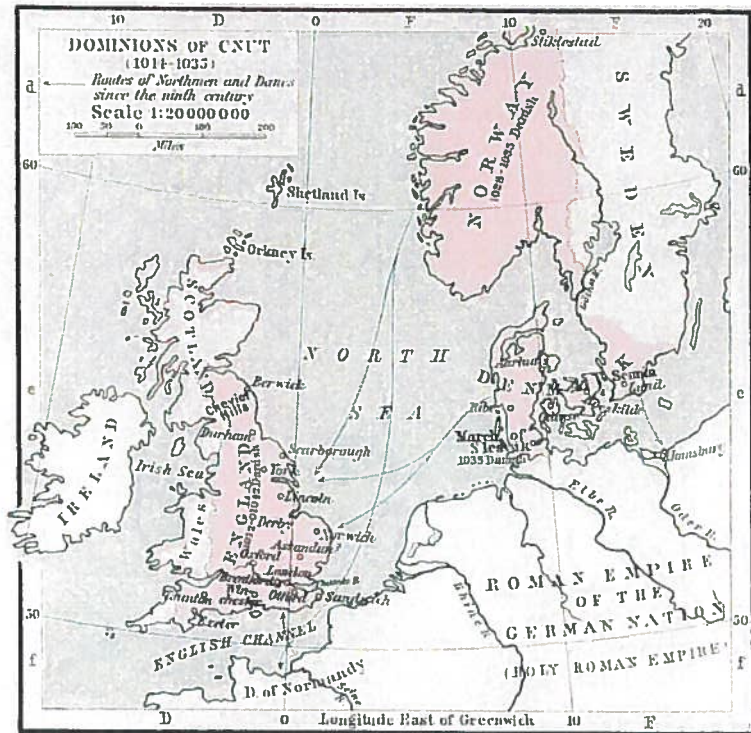
14. Eller »nytigt«.

Kilde: Danelagen-traktaten

I 865 begyndte vikingerne en erobring af de britiske øer. Englænderne var splittede på grund af interne magtkampe, og vikingerne havde forholdsvis let spil på det meste af øen.

I 865 landsattes Den store Hær i England. De mindre engelske kongedømmer faldt hurtigt, og det var kun kongedømmet Wessex, der kunne modstå vikingernes angreb. Mod nord dannede vikingerne et kongedømme med udgangspunkt i York.

Længere mod syd anerkendte vikingerne formelt en engelsk konge, men blev indrømmet danske love - det vil sige, at danskerne reelt havde magten.

Knud den Stores besiddelser

Credit: Velhagen & Klasing

Danelagen betyder det område, hvor der gælder dansk lov. Kildeteksten viser traktaten, som blev indgået, og som blandt andet fastslår grænserne for Danelagen.

Dette er den fred, som Alfred konge og Gydrum konge og hele den engelske nations stormænd og alle de, der bor i East Anglia har fastsat og styrket med deres ed for sig selv og for deres efterkommere, fødte som ufødte, som ønsker vor eller Guds gunst.

Først om vore landegrænser: opad Themsen, så op ad Lea og langs Lea til den kilde, så i lige linje til Bedford, så op til Ouse til Wætlingastræt.

Og det er sådan, at hvis en mand bliver slået ihjel, lader vi en dansk og en engelsk være lige dyre, til 8 halvmærk fint guld, undtagen den frimand, som sidder på skatteland, og deres frigivne. De er også lige dyre, hver af de to er til 200 sh.

Og hvis en kongsthegn bliver anklaget for drab, og hvis man vover at rense sig, da skal han gøre det med mindst 12 kongsthegner. Og hvis man anklager en mand, der er mindre formuende end en kongsthegn, da skal han rense sig med 11 af sine ligemænd og med én kongsthegn - og sådan ved enhver klage, der drejer sig om mere end 4 "mancus" - og tør han ikke, da skal han bøde med det tredobbelte af, hvad han ellers skulle.

Og enhver skal kunne føre vidne ved salg af slaver, heste og okser.

Og alle bestemte den dag, da man svor eden, at hverken fæster eller fri måtte udvandre til hæren uden tilladelse, og ikke nogen af dem til os. Men hvis det sker, at nogen af dem af nød vil handle med os eller vi med dem - med kvæg eller varer - så kan det tillades på den måde, at man stiller gidsler til pant og bevis på freden, og for at det kan være tydeligt, at man har en "ren ryg".

Kildekritik – Danelagstraktaten

Kildetype:

Afsender(e):

Datering:

Modtager:

Kontekst:

Indhold:

Formål:

Tendens:

Troværdighed
(lav, høj):

Relevans:

OPHAVSSITUATION:

- Hvilken **kildetype**? (skriftlig – ikke-skriftlig; lovtekst, retsdokument, brev, tale, osv.)
- **Afsender** – hvem er forfatteren? Første – andenhånds?
- **Datering** – hvornår er kilden nedskrevet? Primær – sekundær? Samtidigt eller senere?
- **Modtager** – hvem er kilden skrevet til?
- Kildens **kontekst** – den tid, som den indgår i / historisk sammenhæng

INDHOLDSANALYSE

- **Indhold** – opdel i hovedpunkter, find det væsentlige
- **Formål** – hvorfor er denne kilde skrevet?
- **Tendens** – synsvinkel, grundholdning, kildens "farve", subjektiv - objektiv
- **Troværdighed** – vurdering
- **Relevans** for os – Hvilke historiske begivenheder kan kilden belyse? Hvad kan vi bruge kilden til (i en historisk problemstilling)? Hvad siger andre kilder?
- **Fortolkning, vurdering** i forhold til emnet

6. Sven Tveskægs erobring af England

I 900-tallet begyndte omfanget af vikingetogter at falde; men i Sven Tveskægs regeringsperiode (ca. 987-1014) blev togterne genoptaget med stor styrke. Efter at den norske konge Olav 1. Trygvason var faldet i år 1000 i slaget ved Svold, var Sven Tveskæg den mægtigste konge i Norden. Fra 990'erne førte Sven Tveskæg krig imod England og i 1002 forsøgte kong Æthelred af England en etnisk udrensning blandt danskere i England. Det førte til en voldsom gengældelseskrig, som det fremgår af følgende uddrag fra en samtidig engelsk årbog nedskrevet i et kloster.

1002. Her i dette år bestemte kongen (: Æthelred) og hans witan (:råd), at man skulle give flåden en tribut og slutte fred med fjenderne (: dvs. Sven Tveskægs hær), mod at de holdt op med deres ødelæggende angreb. Kongen sendte ealdorman Leofsig til flåden, og efter kongens og hans witan's bud aftalte han fred med dem, og hvad de skulle have af levnedsmidler og tribut. De gik så ind på dette og fik udbetalt 23.000 pund (...) Dette år lod kongen alle danske, som var i England, dræbe på St. Briccius dag (: 13. november), fordi kongen havde fået at vide, at de ville stræbe ham og derpå alle hans witan efter livet og bemægtige sig hans rige.

1003. I dette år blev Exeter ødelagt. Dette skyldtes den frankiske ceorl (: lavadelsmand, men kan også betyde skurk) Hugo, hvem dronningen havde indsat som sin foged. Fjendehæren ødelagde byen fuldstændigt og tog et stort bytte der. En meget stor hær blev nu samlet fra Wiltshire og Hampshire og rykkede resolut mod fjenderne. Ealdorman Ælfric

skulle føre hæren, men han brugte sine gamle kneb. Så snart de var så nær, at parterne kunne se hinanden, lod han, som om han var syg, begyndte at anstrenge sig voldsomt for at kaste op og sagde, at han var blevet syg. Således lod han sine folk i stikken, skønt han efter aftale skulde føre dem. Som ordsproget lyder: "Når føreren er fej, er hele hæren ilde faren." Da Sven så, at de ikke var enige, og at alle gik fra hinanden, førte han sin hær ind i Wilton, og de hærgede og brændte byen. Derpå drog de til Salisbury og videre til havet, til det sted, hvor han vidste, at hans "sø-hest" lå. (...)

I 1004 fortsatte plyndringerne, men i 1005 drog vikingerne tilbage til Danmark. De kom dog snart igen og i 1007 måtte englænderne betale tribut, dvs. løsepenge, for at undgå plyndringer. I 1008 søgte den engelske konge Æthelred den rådvilde at opbygge en flåde, men den blev ødelagt af vikingerne, og englænderne måtte igen betale

1010. Danskerne hærgede og brændte landet i 3 måneder. Ja, de drog ind i de ubeboede mosestrækninger og dræbte og brændte mennesker og kvæg i moserne. De brændte Thetford og Cambridge og drog derpå mod syd ned til Themsen. De beredne mænd red henimod skibene og senere hurtigt mod vest ind i Oxfordshire og derfra til Buckinghamshire, videre langs Ouse, indtil de kom til Bedford og så til Tempsford. De drog stadig frem med brand og vendte derpå tilbage til skibene med deres bytte. Når de spredtes til hvert skib, rykkede den engelske hær ud for at hindre dem i at gå ind i landet. Så drog hæren hjem. Når fjenderne var i øst, holdt man hæren i vest. Når de var i syd, var vor hær i nord. Alle witan blev stævnet til

kongen, fordi der øjeblikkeligt skulle udarbejdes en plan til landets forsvar. Men hvad man end besluttede, fulgte man det ikke. Til sidst var der ingen anfører, som ville samle hæren, men enhver flygtede det bedste, han kunne. Til sidst var der ikke engang et shire, som ville hjælpe et andet (...)

1011. Her i dette år sendte kongen og hans witan bud til den fremmede hær og bad om fred. De lovede tribut og proviant mod, at fjenderne holdt op med deres hærkningstog. Disse havde nu erobret Østangel, Essex, Middlesex, Hertfordshire, Oxfordshire, Buckinghamshire, Bedfordshire, halvdelen af Huntingdonshire og syd for Themsen hele Kent, Sussex og landet omkring Hastings, Surrey, Berkshire, Hampshire og meget af Wiltshire.

Alle disse ulykker ramte os på grund af dårlig planlægning. Der blev ikke i rette tid samlet en tribut til dem, men først, da de havde anrettet en mængde ulykker, sluttede man våbenstilstand og fred med dem. Dog til trods for al våbenstilstand, fred og tribut drog de alle vegne frem i skarer og hærgede; de fangede og dræbte vort stakkels folk (...)

I samme år (: 1013) før august måned kom kong Sven med sin flåde til Sandwich. Han sejlede meget hurtigt forbi Østangel ind i Humbers munding og videre ind i landet op ad Trent, indtil han kom til Gainsborough. Jarl Uhtred og hele Northumberland underkastede sig straks, endvidere hele befolkningen i Lindsey, derpå befolkningen i Femborgene og hurtigt derefter alle danskerne nord for Watling Street. Man gav ham gidsler fra hvert shire. Da han forstod, at hele folket havde underkastet sig ham, befalede han, at man skulle give hans hær proviant og heste. Derpå drog han mod syd med den samlede styrke og overdrog

sine skibe og gidslerne til sin søn Knud. Da han var kommet over Watling Street, anrettede hans folk så stor skade, som nogen hær overhovedet kunne gøre. Han drog til Oxford og borgerne underkastede sig hurtigt og gav gidsler. Derfra tog han til Winchester, hvor det samme skete. Derfra drog de mod øst til London, og mange af hans folk druknede i Themsen, fordi de ikke gjorde sig den ulejlighed at finde en bro. Da han kom til byen, ville borgerne ikke bøje sig, men gjorde modstand med største tapperhed, fordi kong Æthelred var derinde og Thorkel sammen med ham. Kong Sven drog derfra til Wallingford og videre over Themsen mod vest til Bath, hvor han slog lejr med sin hær. Derhen kom ealdorman Æthelmær og kongens thegner (: højadelsmand) fra den vestlige del af landet, og alle bøjede sig for Sven og gav gidsler.

Da han var trængt så langt frem, vendte han nordpå til skibene, og hele

nationen anerkendte ham som deres retmæssige konge. Derefter underkastede Londons borgere sig og gav gidsler, fordi de var bange for, at han ville ødelægge dem. Så forlangte Sven fuld tribut og proviant for sin hær hele vinteren, og Thorkel forlangte det samme for den hær, som lå ved Greenwich, og alligevel hærgede de, så ofte de havde lyst til det. På denne tid gik alt galt for dette folk, både i syd og i nord. Så var kongen (: Æthelred) for en tid med sin flåde på Themsen og fruene (: dronningen) sejlede over havet til sin broder Richard, ledsaget af Ælfsige, abbed i Peterborough. Kongen sendte biskop Ælfhun over havet for at passe på prinserne Edward og Alfred. Ved juletid forlod kongen flåden og tog til øen Wight, og han blev der under højtiden og sejlede derefter over kanalen til Richard. Der blev han hos ham, indtil en lejlighed viste sig for ham ved Svens død.

(Kilden er fra I-bogen Danmarkshistorien: <<http://ibog.danmarkshistorien.systime.dk/index.php?id=83>>)

Kilde 4. Widukind om Haralds overgang til kristendommen

Den tyske munk Widukind af Corvey, der levede i 900-tallet, skrev "Saksernes historie", hvoraf følgende tekst er et uddrag.

Danerne var fra gammel tid kristne, men tjente ikke desto mindre afguderne efter hedningeskik. Nu hændte det en gang, at der ved et gilde, hvor kongen var tilstede, opstod en trætte om dyrkelsen af guderne, idet danerne påstod, at Kristus var en gud, men at der også var andre guder, der var større end han, da de lod menneskene se langt større tegn og undere end Kristus. Herimod vidnede en klerk, der nu har viet Gud sit liv, en biskop ved navn Poppo, at der var en eneste sand gud og fader og hans enbårne søn vor Herre Jesus Kristus og den Helligånd, medens afguderne var dæmoner og ikke guder. Kong Harald, om hvem det siges, at han var ivrig efter at høre, men sendrægtig i at tale, spurgte ham nu, om han var villig til at bevise denne tro på sig selv, hvortil Poppo uden tøven svarede ja. Kongen lod så klerken sætte under opsyn til dagen efter, og da det var blevet morgen, lod han et stort, tungt stykke jern ophede og bød klerken bære det glødende jern for den katolske tro. Den Kristi bekender greb uden vaklen jernet og bar det så længe kongen bestemte, fremviste så sin hånd, der var uskadt, og overtlydede således alle om den katolske tros sandhed. Derover omvendte kongen sig, besluttede at ære Kristus alene som Gud og bød de folk, han herskede over, at forkaste afguderne, og han viste senere præsterne og Guds tjenere skyldig ære.

ARBEJDSSPØRGSMÅL TIL KILDEN

1. Vurder kildens ophavssituationen og tendens. Anvend så mange kildekritiske begreber som muligt!

Kildetype:

Afsender(e) og
repræsentativitet:

Datering og sted:

Kildens afhængighed:	
Modtager:	
Kontekst:	
Tendens:	